

PYHÄ EKUMEEININEN
VATIKAANIN II
KIRKOLLISKOKOUS

Toinen osa

JULISTUKSET JA DEKREETIT

Alunperin nämä asiakirjat ovat ilmestyneet
Acta Apostolicae Sedis -sarjassa:

Gravissimum educationis: Vol. LVIII, 1966, n:o 10

Nostra aetate: Vol. LVIII, 1966, n:o 10

Dignitatis humanae: Vol. LVIII, 1966, n:o 14

Ad gentes: Vol. LVIII, 1966, n:o 14

Presbyterorum ordinis: Vol. LVIII, 1966, n:o 14

Apostolicam actuositatem: Vol. LVIII, 1966, n:o 12

Optatam totius: Vol. LVIII, 1966, n:o 10

Perfectae caritatis: Vol. LVIII, 1966, n:o 10

Christus Dominus: Vol. LVIII, 1966, n:o 10

Unitatis redintegratio: Vol. LVII, 1965, n:o 1

Orientalium ecclesiarum: Vol. LVII, 1965, n:o 1

Inter mirifica: Vol. LVI, 1964, n:o 3

*Rakenneluettelossa mainitut otsikot ovat asiakirjaa valmistelleen
komission laatimat, mutta eivät kuulu lopulliseen tekstiin. Ne on otettu
mukaan asiakirjan ymmärtämisen helpottamiseksi.*

Pyhä ekumeeninen

Vatikaanin II kirkolliskokous

Toinen osa: **Julistukset ja dekreetit**

Suomenkielinen laitos:

Copyright © 2013 Katolinen tiedotuskeskus, Pyhän Henrikin aukio
1 B, 00140 Helsinki. Sähköposti: info@katolinen.fi. Kannen kuva:
SIR.

Tämä teos sisältää tarkistetut laitokset aiemmin yksittäin
julkaistuista asiakirjoista sekä kolme ennen julkaisematonta
suomennosta. Ensimmäinen painos.

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2013.

ISBN-13: 978-952-9627-84-4.

**Piispa Paavali
Jumalan palvelijain palvelija
yhdessä pyhän kirkolliskokouksen isien kanssa
asian ainaiseksi muistamiseksi**

Julistus

DIGNITATIS HUMANAЕ

uskonnonvapaudesta

JULISTUKSEN RAKENNE

1. Johdanto

I Uskonnonvapauden yleinen luonnehdinta

2. Uskonnonvapauden sisältö ja perusta
3. Uskonnonvapaus ja ihmisen suhde Jumalaan
4. Uskonnollisille yhteisöille kuuluva vapaus
5. Perheen uskonnonvapaus
6. Uskonnonvapauden turvaaminen
7. Uskonnonvapauden rajat
8. Kasvattaminen vapauden käyttämiseen

II Uskonnonvapaus ilmoituksen valossa

9. Oppi uskonnonvapaudesta juontaa juurensa ilmoituksesta
10. Uskon vapaus
11. Kristuksen ja apostolien menettelytavat
12. Kirkko seuraa Kristuksen ja apostolien jälkiä
13. Kirkon vapaus
14. Kirkon tehtävä
15. Päätös

YKSILÖN JA YHTEISÖN OIKEUDESTA VAPAUTEEN USKONNOLLISISSA KYSYMYKSISSÄ YHTEISKUNNAN JA KANSALAISELÄMÄN PIIRISSÄ

1. Ihmispersonan arvokkuus tajutaan meidän päivinämme yhä selvemmin,[1] ja yhä kasvaa niiden lukumäärä, jotka vaativat, että ihmisten on toiminnassaan saatava käyttää ja noudattaa omaa arvostelukykyään ja vapauttaan, ei pakon alaisina, vaan tietoisina velvollisuudesta. Lisäksi he vaativat julkisen vallankäytön juridista rajoittamista, jottei yksilön ja yhteisöjen arvokkaalle vapaudelle asetettaisi liian ahtaita rajoja. Tämä vapauden vaatimus yhteiskunnassa tähtää lähinnä ihmisen henkisiin arvoihin ja erityisesti siihen, mikä kuuluu uskonnon vapaaseen harjoittamiseen yhteiskunnassa. Näitä pyrkiä huolellisesti tarkastellen ja haluten osoittaa, missä määrin ne pitävät yhtä totuuden ja oikeudenmukaisuuden kanssa, tämä Vatikaanin kirkolliskokous tutkii Kirkon pyhää traditiota ja oppia, joista se ammentaa uutta ja samalla aina entisen kanssa sopusoinnussa olevaa.

Sen tähden pyhä kirkolliskokous julistaa aluksi, että Jumala itse on osoittanut ihmiskunnalle sen tien, jota kulki- en ihmiset häntä palvellen voivat tulla Kristuksessa pelastetuiksi ja autuaiksi. Uskomme, että tämä ainoa ja tosi uskonto on olemassa katolisessa ja apostolisessa Kirkossa, jolle Herra Jeesus uskoi tehtäväksi levittää sitä kaikkien ihmisten keskuuteen sanoen apostoleille: "Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni, kastamalla heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettamal-

la heitä pitämään kaikki, mitä minä olen käsenyt teidän pitää” (Matt. 28:19-20). Kaikki ihmiset puolestaan ovat velvollisia etsimään totuutta, varsinkin siinä, mikä koskee Jumalaa ja hänen Kirkkoaan, ja totuuden löydettyään ottamaan sen vastaan ja noudattamaan sitä.

Samalla tavalla pyhä kirkolliskokous lausuu julki, että nämä velvoitukset koskevat ja sitovat ihmisten omaatuntoa ja että totuus pakottaa hyväksymään itsensä vain itse totuuden voimalla, joka lempeästi ja samalla voimallisesti täyttää sielut. Koska uskonnonvapaus, jota ihmiset vaativat voidakseen täyttää velvollisuutensa palvoa Jumalaa, koskee vapautta pakosta yhteiskuntaelämän tasolla, se säilyttää koskemattomana perinteisen katolisen opin ihmisten ja yhteisöjen moraalisisista velvoituksista tosi uskontoa ja ainoata Kristuksen Kirkkoa kohtaan. Lisäksi pyhä kirkolliskokous haluaa käsitellessään tätä uskonnonvapautta kehittää viimeisimpien paavien opetusta ihmisen loukkamattomista oikeuksista ja yhteiskunnan oikeusjärjestyksestä.

I

USKONNONVAPAUDEN YLEINEN LUONNEHDINTA

2. Tämä Vatikaanin kirkolliskokous julistaa, että ihmispersoonalla on oikeus uskonnonvapauteen. Tämä vapaus on sitä, että kaikkien ihmisten tulee olla vapaita pakosta, olkoon se lähtöisin yksityisten henkilöiden, yhteiskunnallisten ryhmien tai yleensä minkä tahansa inhimillisen vallan taholta, ja siten, ettei ketään saa uskonnollisissa asioissa pakottaa toimimaan vastoin omaatuntoaan tai estää toimimasta omantuntonsa mukaisesti yksityiselämässä tai julkisesti, yksinään tai yhdessä muiden kanssa, asianmukaisissa rajoissa. Edelleen kirkolliskokous julistaa, että oikeus uskonnonvapauteen perustuu itse ihmispersoonan arvokkuuteen, sellaisena kuin tämä tunnetaan sekä Juma-

lan ilmoittamasta sanasta että itse järjen avulla.[2] Tämä ihmispersonan oikeus uskonnonvapauteen on tunnustettava yhteiskunnan oikeusjärjestyksessä niin, että siitä tulee kansalaisoikeus.

Koska kaikki ihmiset ovat persoonia eli heillä on järki ja vapaa tahto ja siksi myös henkilökohtainen vastuu, arvonsa mukaisesti heidän täytyy sekä luontonsa vetäminä että moraalin velvoittamina etsiä totuutta, varsinkin uskon totuutta. Ihmisellä on niin ikään velvollisuus pitää kiinni löytämästään totuudesta ja järjestää koko elämänsä totuuden vaatimusten mukaan. Tätä velvoitusta ihmiset eivät kuitenkaan voi täyttää oman luontonsa mukaisesti, elleivät ole sisäisesti vapaita ja samalla myös turvassa ulkoiselta pakolta. Uskonnonvapauden perusta ei siis ole ihmisen subjektiivisessa asennoitumisessa vaan itse hänen luonnossaan. Siksi oikeus siihen kuuluu niillekin, jotka eivät täytä velvoitustaan etsiä totuutta ja pitäytyä siihen, eikä tämän oikeuden käyttöä ole lupa estää, niin kauan kuin yleistä järjestystä ei häiritä.

3. Asia käy yhä selvemmäksi, jos pidetään mielessä, että ihmiselämän tärkein ohjenuora on itse se jumalallinen, ikuinen, objektiivinen ja yleismaailmallinen laki, jolla Jumala viisautensa ja rakkautensa päätöksen avulla järjestää, johtaa ja hallitsee koko maailmaa ja inhimillisen yhteiskunnan teitä. Jumala tekee ihmisen osalliseksi tästä laistaan, niin että ihminen Jumalan kaitselmuksen lempeällä johdatuksella yhä enemmän oppii tuntemaan tätä muuttumatonta totuutta.[3] Niinpä jokainen on velvoitettu ja siksi myös oikeutettu etsimään totuutta uskonnon kysymyksissä, jotta hän viisaasti ja soveliaain keinoin muodostaisi oikeat ja todet käsitykset omassatunnossaan.

Mutta totuutta on etsittävä tavalla, joka on ominainen ihmispersonan arvolle ja hänen sosiaaliselle luonnolleen, nimittäin vapaasti etsien, opettajien tai opetuksen, ajatus-
tenvaihdon ja keskustelun avulla, jolloin esitetään toinen

toisilleen se totuus, jonka kukin on löytänyt tai luullut löytäneensä, näin auttaen toinen toisiaan totuuden etsimisessä. Löydetty totuus on puolestaan henkilökohtaisesti hyväksyen omaksuttava ja siinä pysyttävä.

Jumalan lain käskyt taas ihminen havaitsee ja tuntee omantuntonsa avulla; sitä hänen on seurattava kaikessa toiminnassaan tavoittaakseen päämääränsä, Jumalan. Häntä siis ei saa pakottaa toimimaan vastoin omaatuntoaan. Mutta häntä ei liioin saa estää toimimasta omantuntonsa mukaisesti, varsinkaan uskonnon asioissa. Uskonnon harjoittaminenhan koostuu sen luonteen takia ennen kaikkea sisäisistä, vapaaehtoisista ja vapaista teoista, joilla ihminen kääntyy välittömästi Jumalan puoleen. Tällaisia tekoja ei puhtaasti maallinen valta voi määrätä tai estää. Mutta ihmisen sosiaalinen luonto vaatii, että ihminen ilmaisee sisäiset uskonnolliset teot ulkonaisesti, toimii uskonnollisissa asioissa yhdessä muiden kanssa ja tunnustaa uskonsa yhdessä muiden kanssa.

Tehdään siis vääryyttä ihmispersoonaa ja Jumalan ihmiselle antamaa järjestystä kohtaan, jos ihmiseltä kielletään uskonnon vapaa harjoittaminen yhteiskunnassa, edellyttäen että oikeudenmukainen yleinen järjestys säilyy.

Lisäksi uskonnolliset teot, joissa ihmiset vakaumuksensa mukaan yksityisesti ja julkisesti kääntyvät Jumalan puoleen, ylittävät luontonsa mukaan maallisen ja ajallisen järjestyksen. Valtiovallan, jonka olennaisena päämääränä on huolehtia ajallisesta yhteisestä hyvästä, täytyy tosin tunnustaa kansalaisten uskonnollinen elämä ja suosia sitä, mutta se ylittää valtuutensa, jos se rohkenee määrätä tai estää uskonnollista toimintaa.

4. Yksityisille henkilöille kuuluva vapaus eli riippumattomuus pakosta uskonnollisissa kysymyksissä on tunnus-tettava heidän oikeudekseen myös silloin, kun he toimivat yhdessä muiden kanssa. Sekä ihmisen että uskonnon yhteiskunnallinen luonne edellyttää uskonnollisia yhteisöjä.

Näille yhteisöille kuuluu siis, mikäli ne eivät loukkaa julkisen järjestyksen oikeudenmukaisia vaatimuksia, oikeus koskemattomuuteen, jotta ne voivat hallita itseään omien sääntöjensä mukaan, kunnioittaa korkeinta olentoa julkisella tavalla, auttaa jäseniään harjoittamaan uskonnollista elämää, tukea heitä opeillaan ja edistää sellaisia instituutioita, joissa jäsenet yhdessä toimivat järjestääkseen oman elämänsä uskonnollisten periaatteidensa mukaan.

Samalla tavoin uskonnollisilla yhteisöillä on oikeus – virkavallan estämättä niitä lakien tai hallinnollisten päätösten kautta – valita, kouluttaa, nimittää ja siirtää omia toimihenkilöitään, olla yhteydessä muualla maailmassa oleviin uskonnollisiin esimiehiin ja yhteisöihin, pystyttää uskonnolliseen käyttöön tarkoitettuja rakennuksia sekä hankkia ja käyttää asianmukaisia varoja.

Uskonnollisilla yhteisöillä on niin ikään oikeus esteittä suullisesti ja kirjallisesti opettaa uskoa ja todistaa siitä julkisesti. Mutta uskon levittämisessä ja tapojen opettamisessa on aina pidätyttävä kaikesta sellaisesta toiminnasta, johon sisältyy hiukankin pakkoa tai vilpillistä ja epäoikeutettua ylipuhumista, varsinkin milloin ollaan tekemisissä oppimattomien tai köyhien kanssa. Sellaista toimintatapaa on pidettävä oman oikeuden väärinkäyttönä ja toisten oikeuden loukkaamisena.

Sitä paitsi uskonnonvapaudteen kuuluu se, ettei uskonnollisia yhteisöjä estetä vapaasti osoittamasta oppinsa erityistä kykyä järjestää yhteiskuntaa ja elähdyttää kaikkea inhimillistä toimintaa. Ihmisen sosiaaliseen luontoon ja itse uskonnon olemukseen perustuu lisäksi oikeus, jonka mukaan ihmiset uskonnollisen vaistonsa liikkeelle panemina vapaasti voivat pitää uskonnollisia kokouksia tai perustaa kasvatukselliseen, kulttuuriseen, karitatiiviseen ja sosiaaliseen toimintaan tähtääviä yhdistyksiä.

5. Jokainen perhe on yhteisö, jolla on omat ja alkupe-
räiset oikeutensa, ja sillä on oikeus vapaasti järjestää us-

konnollinen elämänsä kodissa vanhempien valvonnan alaisena. Näille kuuluu myös oikeus määrätä lapsilleen annettavasta uskonnollisesta kasvatuksesta oman uskonnollisen vakaumuksensa mukaan. Siksi maallisen vallan on tunnustettava vanhempien oikeus valita täysin vapaasti koulut tai muut opetuksen muodot, eikä tämän valinnanvapauden nojalla heidän harteilleen saa suoranaisesti tai epäsuorasti säilyttää epäoikeudenmukaista taakkaa. Vanhempien oikeutta loukataan myös, jos lapset pakotetaan seuraamaan opetusta kouluissa, jotka eivät noudata vanhempien uskonnollista vakaumusta, tai jos asetetaan ainoaksi opetusmuodoksi sellainen, joka sulkee pois uskonnollisen kasvatuksen.

6. Yhteiskunnan yhteinen hyvä – kaikkien niiden sosiaalisen elämän ehtojen tulos, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden täydemmin ja vapaammin saavuttaa oman täydellisyytensä – on ennen muuta ihmispersoonan oikeuksien ja velvollisuuksien turvaamisessa.[4] Huoli ihmisten oikeudesta uskonnonvapauteen on sen vuoksi niin yksityisten kansalaisten kuin yhteiskuntaryhmienkin asia, niin maallisten viranomaisten kuin Kirkon ja muiden uskonnollisten yhteisöjen asia, kunkin omalla tavallaan ja sen velvollisuuden mukaan, joka niillä on yhteistä hyvää kohtaan.

Ihmisen loukkaamattomien oikeuksien turvaaminen ja edistäminen on kaiken valtiovallan olennainen velvollisuus.[5] Maallisen virkavallan tulee siis oikeudenmukaisten lakien ja muiden sopivien keinojen avulla ottaa huolekseen tehokkaasti turvata kaikkien kansalaisten uskonnonvapaus ja luoda suotuisat olosuhteet uskonnollisen elämän edistämiseksi, niin että kansalaiset todella voivat käyttää uskonnollisia oikeuksiaan ja täyttää uskonnolliset velvollisuutensa ja jotta itse yhteiskunta voi nauttia oikeudenmukaisuuden ja rauhan hedelmiä, jotka ovat

seurauksia ihmisten uskollisuudesta Jumalaa ja hänen pyhää tahtoaan kohtaan.[6]

Jos silmällä pitäen eri kansojen erilaisia olosuhteita jollekin uskonnolliselle yhteisölle annetaan erityinen virallinen asema valtion juridisessa rakenteessa, on välttämätöntä samalla tunnustaa kaikille kansalaisille ja uskonnollisille yhteisöille oikeus uskonnonvapauteen ja noudattaa sitä.

Viimein on valtiovallan huolehdittava siitä, ettei kansalaisten yhdenvertaisuutta lain edessä – joka kuuluu osana yhteiskunnan yhteiseen hyvään – milloinkaan loukata uskonnon perusteella, ei avoimesti eikä salassa, ja että kansalaisten välillä ei tehdä eroa.

Tästä seuraa, ettei virkavallalla ole lupa väkivalloin tai pelotteluin tai muilla keinoilla koettaa saada kansalaisia omaksumaan jonkin uskonnon tai luopumaan siitä, tai estää jotakuta liittymästä uskonnolliseen yhteisöön tai eroamasta sellaisesta. Vielä enemmän toimitaan vastoin Jumalan tahtoa sekä ihmisen ja kansojen yhteisön pyhiä oikeuksia, kun millä tavalla tahansa voimakeinoin pyritään hävittämään uskonto tai yritetään estää sen leviäminen koko ihmiskunnan piirissä tai jossain maassa tai tiettyssä yhteisössä.

7. Oikeus uskonnonvapauteen toteutuu inhimillisessä yhteiskunnassa, ja sen tähden sen käyttöä rajoittavat tietyt säätelevät normit.

Kaiken vapauden käytössä on otettava huomioon henkilökohtaisen ja yhteiskunnallisen vastuun moraalinen periaate: moraalilaki velvoittaa jokaisen ihmisen ja yhteiskuntaryhmän oikeuksiensa käytössä ottamaan lukuun muiden oikeudet, omat velvollisuudet toisia kohtaan sekä kaikkien yhteisen hyvän. Kanssakäymisessä kaikkien kanssa on noudatettava oikeudenmukaisuutta ja inhimillisyyttä.

Koska yhteiskunnalla on myös oikeus suojautua väärinkäytösten varalta, joita voi esiintyä uskonnonvapauden

varjolla, on tämän turvan antaminen ennen kaikkea virkavallan tehtävä. Se ei kuitenkaan saa tapahtua mielivaltaisesti eikä siten että suositaan epäoikeudenmukaisesti toista osapuolta, vaan objektiivisen moraalisen järjestyksen kanssa yhtäpitävien juridisten normien mukaan. Sellaiset säännökset ovat tarpeen, jotta voitaisiin tehokkaasti turvata kaikkien kansalaisten oikeudet ja niiden rauhanomainen yhtenevyys, riittävästi huolehtia todellisesta yleisestä rauhasta, joka toteutuu kansalaisten oikeudenmukaisuuteen pohjautuvassa yhteiselämässä, sekä turvata yleinen moraaali. Kaikki tämä on perustavana osana yhteiskunnan yhteisessä hyvässä ja sisältyy määritteeseen 'julkinen järjestys'. Muutoin on yhteiskunnassa otettava varteen täyden vapauden yleinen sääntö, jonka mukaan ihmisen oikeudeksi on tunnustettava suurin mahdollinen vapaus, jota ei saa rajoittaa muuten kuin milloin se on tarpeen ja siinä määrin kuin se on tarpeen.

8. Nykyaikana ihminen on alttiina monenlaisille paineille ja vaarassa menettää mahdollisuuden seurata omaa vapaata harkintaansa. Mutta toisaalta on monia, jotka vapauden varjolla hylkäävät kaiken alistumisen ja väheksyvät aiheellista kuuliaisuutta.

Sen tähden tämä Vatikaanin kirkolliskokous kehottaa kaikkia, erityisesti niitä, joiden tehtävänä on muiden kasvattaminen, pyrkimään ihmisten kasvattamiseen sellaisiksi, että he noudattavat moraalista järjestystä ja tottelevat laillista esivaltaa sekä rakastavat todellista vapautta; sellaisiksi, että he totuuden valossa arvioivat asiat omakohtaisesti, toimivat vastuun hengessä ja pyrkivät noudattamaan kaikkea totta ja oikeudenmukaista valmiina vapaaehtoiseen yhteistyöhön muiden kanssa.

Uskonnonvapauden seurauksena ja päämääränä on siis myös auttaa ihmisiä velvollisuuksiaan täyttäessään toimimaan yhä vastuullisemmin yhteiskunnan elämässä.

II

USKONNONVAPAAUS ILMOITUKSEN VALOSSA

9. Sen perustana, mitä Vatikaanin kirkolliskokous julistaa ihmisen oikeudesta uskonnonvapauteen, on ihmisen arvokkuus, jonka vaatimukset vuosisatojen kokemus on tehnyt yhä tutummiksi ihmisjärjelle. Lisäksi tällä vapautta koskevalla opilla on juurensa myös jumalallisessa ilmoituksessa, joten se sitä enemmän velvoittaa kristittyjä. Vaikka ilmoitus ei nimenomaisesti julistakaan ihmisen vapautta kaikesta ulkonaisesta painostuksesta uskonnon alueella, se paljastaa kuitenkin ihmispersoonan arvokkuuden koko laajuudessaan, osoittaen, miten suuressa arvossa Kristus piti ihmisen vapautta hänen täyttäessään velvollisuuttaan uskoa Jumalan sanaan. Edelleen ilmoitus opettaa meille, millaisen hengen täyttäminä sellaisen Mestarin opetuslasten on toimittava. Kaikki tämä valaisee hyvin niitä yleisiä periaatteita, joihin perustuu tämän uskonnonvapautta koskevan asiakirjan opetus, ennen kaikkea sitä, että uskonnonvapaus yhteiskunnassa on täydessä sopuolosuhteissa kristillisen uskon vapaan toteuttamisen kanssa.

10. Katolisen opin tärkeimpiin kohtiin kuuluva, Jumalan sanaan sisältyvä ja kirkkoisien jatkuvasti opettama periaate [7] on se, että ihmisen tulee vapaaehtoisesti vastata Jumalalle uskollaan ja ettei sen tähden ketään saa vasten tahtoaan pakottaa omaksumaan uskoa.[8] Uskomisen on luonnostaan vapaaehtoista, koska ihminen, jonka Pelastajamme Kristus on lunastanut ja joka on kutsuttu tulemaan Jeesuksen Kristuksen välityksellä Jumalan lapseksi,[9] ei voi kääntyä itsensä ilmoittaneen Jumalan puoleen, ellei Isä häntä vedä [10] osoittamaan Jumalalle vapaata ja järjestettyä uskon kuuliaisuutta. On siis täysin yhtäpitävää uskon luonteen kanssa, ettei uskon asioissa sallita minkäänlaisia ihmisten taholta tulevaa pakkoa. Niin muodoin uskonnonvapauden periaate edistää omalta osaltaan huomattavasti

tavalla tavalla sellaisia olosuhteita, joissa ihmiset esteittä voivat tulla kutsutuiksi kristilliseen uskoon, omaksua sen vapaaehtoisesti ja täysin sydämin tunnustaa sitä koko elämällään.

11. Jumala kutsuu ihmiset palvelemaan häntä hengessä ja totuudessa. Jos tämä kutsu sitookin ihmisen omaatuntoa, se ei kuitenkaan pakota häntä. Jumala ottaa huomioon ihmispersoonan arvon, ihmisen, joka on hänen luomansa ja jonka tulee toimia oman arvostelukykynsä mukaan ja käyttää vapauttaan. Tämä kävi korkeimmalla tavalla ilmi Kristuksessa Jeesusuksessa, jossa Jumala täydellisesti ilmoitti itsensä ja tiensä. Kristus, Mestariimme ja Herramme,[11] sydämeltään lempeä ja nöyrä,[12] kärsivällisesti veti puoleensa ja kutsui opetuslapsensa.[13] Hän kyllä tuki ja vahvisti saarnatyötään ihmeillä, mutta ei pakottaakseen kuulijoita,[14] vaan herättääkseen ja lujittaakseen heidän uskoaan. On niin ikään totta, että hän moitti kuulijoiden epäuskoa, mutta hän jätti Jumalan tehtäväksi rangaista heitä tuomiopäivänä.[15] Lähettäessään apostolinsa kaikkeen maailmaan hän sanoi: "Joka uskoo ja kastetaan, se pelastuu; mutta joka ei usko, se tuomitaan kadotukseen" (Mark. 16:16). Nähdessään, että rikkaviljaa oli kylvetty vehnän sekaan, hän itse käski, että molempien annettaisiin kasvaa yhdessä sadonkorjuuseen, joka tulee aikojen lopussa.[16] Hän ei halunnut olla poliittinen ja voiman avulla hallitseva Messias,[17] vaan kutsui mieluummin itseään Ihmisen Pojaksi, joka oli tullut "palvelemaan ja antamaan henkensä lunnaiksi monien edestä" (Mark. 10:45). Hän oli täydellinen Jumalan palvelija,[18] joka ei muserra murtunutta ruokoa eikä sammuta savuavaa lampunsydäntä (Matt. 12:20). Hän tunnusti virkavallan ja sen oikeudet ja käski maksamaan veron keisarille, mutta muistutti myös selvästi, että Jumalan korkeimpia oikeuksia tuli pitää kunniassa: "Antakaa siis keisarille, mikä keisarin on, ja Jumalalle, mikä Jumalan on" (Matt. 22:21). Kun hän sitten ristillä täytti lu-

nastustyönsä, jolla hän hankki ihmisille pelastuksen ja todellisen vapauden, hän täytti myös ilmoituksensa. Hän todisti totuudesta,[19] mutta ei halunnut pakottaa vastustajia voimakeinoin hyväksymään sitä. Hänen valtakuntaansa ei puolusteta miekoin,[20] vaan sen vahvistuksena on totuuden kuuleminen ja siitä todistuksen antaminen, ja se kasvaa rakkaudesta, jolla ristille korotettu Kristus vetää kaikki luokseen.[21]

Apostolit, joita oli opettanut Kristuksen sana ja esimerkki, seurasivat samaa tietä. Kirkon alkuajasta asti ovat Kristuksen opetuslapset työskennelleet kääntymään ihmiset uskomaan Herraan Kristukseen, eivät käyttäen pakkoa tai evankeliumin arvolle sopimattomia keinoja, vaan ennen kaikkea Jumalan sanan voimaa.[22] Rohkeasti he julistivat kaikille vapahtavan Jumalan päätöstä, Jumalan, ”joka tahtoo, että kaikki ihmiset pelastuisivat ja tulisivat tuntemaan totuuden” (1. Tim. 2:4). Samalla he kuitenkin suhtautuivat kunnioittavasti heikkoihin, silloinkin kun nämä elivät erehdyksessä, näin osoittaen miten ”meidän jokaisen on tehtävä Jumalalle tili omasta itsestämme” (Room. 14:12) [23] ja vastaavasti noudatettava kunkin omantuntonemme käskyä. Niin kuin Kristus apostolitkin tahtoivat alati todistaa Jumalan totuudesta ja ”rohkeasti puhua Jumalan sanaa” (Ap.t. 4:31) [24] kansan ja sen johtajien edessä. He uskoivat vakaasti, että evankeliumi on Jumalan voima pelastukseksi jokaiselle, joka uskoo.[25] He hylkäsivät ihmisten aseet,[26] seurasivat Kristuksen antamaa lempeyden ja vaatimattomuuden esimerkkiä ja saarnasivat Jumalan sanaa vakuuttuneina siitä, että sen jumalallinen voima kykenee kukistamaan Jumalaa vastustavat voimat [27] ja johdattamaan ihmiset uskomaan Kristukseen sekä palvelemaan häntä.[28] Mestarinsa tavoin apostolitkin tunnustivat laillisen virkavallan: ”Sillä ei ole esivaltaa muutoin kuin Jumalalta”, apostoli opettaa, ja hän kehottaa: ”Jokaisen on suostuttava esivaltansa alaisuuteen... Joka vastustaa esivaltaa, nousee siis Jumalan säädöstä vastaan” (Room.

13:1-2). [29] Samalla he kuitenkin eivät pelänneet asettua esivaltaa vastaan, milloin tämä asettui Jumalan pyhää tahtoa vastaan: "Enemmän tulee totella Jumalaa kuin ihmisiä" (Ap.t. 5:29). [30] Tätä tietä ovat lukemattomat marttyirit ja uskovat kulkeneet kaikkina aikoina ja kaikkialla.

12. Uskollisena evankeliumin totuudelle Kirkko seuraa samaa tietä kuin Kristus ja apostolit tunnustamalla uskonnonvapauden periaatteen yhtäpitäväksi ihmisarvon ja jumalallisen ilmoituksen kanssa sekä edistämällä sellaista vapautta. Tätä Kristukselta ja apostoleilta saatua oppia Kirkko on aikojen kuluessa vaalinut ja välittänyt sen edelleen. Vaikka Jumalan kansan elämässä sen vaelluksella kautta ihmiskunnan historian vaihtelujen onkin esiintynyt evankeliumin henkeen huonosti sopivia tai vieläpä sille vastakkaisia menettelytapoja, Kirkko kuitenkin on aina opettanut, ettei ketään saa pakottaa uskoon.

Evankeliumin hapate on siten kauan vaikuttanut ihmismielissä ja suuresti auttanut heitä aikojen kuluessa paljon laajemmin tuntemaan ihmispersoonan arvon. Samalla se on kypsyttänyt heissä vakaumuksen, että yhteiskunnassa on ihmispersoonaa turvattava uskon asioissa kaikelta ihmisten taholta tulevalta pakolta.

13. Niistä asioista, jotka koskevat Kirkon ja myös maallisen yhteiskunnan parasta ja jotka aina ja kaikkialla on säilytettävä ja puolustettava kaikilta loukkauksilta, on eittämättä tärkeimpiä se, että Kirkko nauttii sitä vapautta, jota se tarvitsee huolehtiessaan ihmisten pelastumisesta. [31] Sillä tämä vapaus on pyhä; itse Jumalan ainosyntyinen Poika lahjoitti sen Kirkolle, jonka hän verellään lunasti. Se kuuluu Kirkolle niin kiinteästi, että se joka sitä vastaan taistelee, taistelee Jumalan tahtoa vastaan. Kirkon vapaus on perustava periaate Kirkon suhteissa valtiovaltaan ja koko yhteiskuntajärjestykseen.

Inhimillisessä yhteiskunnassa ja kaiken esivallan edessä Kirkko vaatii itselleen vapautta Herramme Kristuksen perustamana hengellisenä valtana, jolla on jumalallinen tehtävä mennä kaikkeen maailmaan ja saarnata evankeliumia kaikille luoduille.[32] Kirkko vaatii itselleen vapautta niin ikään ihmisten yhteenliittymänä, ihmisten, joilla on oikeus elää yhteiskunnassa kristinuskon käskyjen mukaan.[33]

Missä vallitsee todellinen uskonnonvapaus – joka ei ole pelkkää puhetta tai vain lain kirjain, vaan tehokkaasti ja vilpittömästi käytännössä toteutettu – siellä Kirkolle on taattu pysyvästi sekä periaatteessa että käytännössä sille jumalallisen tehtävänsä täyttämiseksi välttämättömän riippumattomuuden ehdot. Tätä riippumattomuutta kirkolliset viranomaiset ovat yhä päättäväisemmin yhteiskunnassa vaatineet.[34] Samalla Kristukseen uskovat silloin nauttivat, kuten muutkin ihmiset, lain turvaamaa vapautta esteittä elää omantuntonsa mukaisesti. Kirkon vapaus on siis täysin sopusoinnussa tämän uskonnonvapauden kanssa, joka tulee tunnustaa kaikkien ihmisten ja kaikkien yhdyskuntien lailla vahvistetuksi oikeudeksi.

14. Täyttääkseen jumalallisen tehtävänsä – ”Tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni” (Matt. 28:19) – Katolisen kirkon tulee vaivojaan säästämättä työskennellä, ”jotta Herran sana leviäisi nopeasti ja pääsisi kunniaan” (2. Tess. 3:1).

Niinpä Kirkko kehottaa hartaasti lapsiaan ”ennen kaikkea anomaan, rukoilemaan, pitämään esirukouksia ja kiittämään kaikkien ihmisten puolesta ... Sillä se on hyvää ja otollista Jumalalle, meidän Pelastajallemme, joka tahtoo, että kaikki ihmiset pelastuisivat ja tulisivat tuntemaan totuuden” (1. Tim. 2:1-4).

Mutta omaatuntoaan kasvattaakseen on kristittyjen vakavasti otettava huomioon Kirkon pyhä ja varma oppi.[35] Kristuksen tahdon mukaan katolinen Kirkko on totuuden

opettaja; sen tehtävänä on ilmaista ja opettaa autenttisesti totuutta, joka on Kristus, ja samalla sen tulee julistaa ja arvovallallaan vahvistaa sen moraalisen järjestyksen periaatteet, jonka alkujuuret ovat ihmisluonnossa itsessään. Lisäksi kristittyjen tulee viisaasti lähestyä niitä, jotka ovat ulkopuolella, ja ponnistella ”Pyhässä Hengessä, vilpittömässä rakkaudessa, totuuden sanassa” (2. Kor. 6:6-7) leviättäkseen elämän valoa luottavaisesti [36] ja apostolista rohkeutta osoittaen jopa verenvuodatukseen saakka.

Opetuslapsella on vakava velvollisuus Kristusta, Mestariaan, kohtaan oppia tuntemaan häneltä saamansa totuus jatkuvasti yhä täydellisemmin, julistaa sitä uskollisesti ja puolustaa voimakkaasti kuitenkin välttämättä evankeliumin hengen kanssa ristiriitaisia keinoja. Mutta Kristuksen rakkaus panee myös käyttäytymään rakkaudessa järkevästi ja kärsivällisesti niitä ihmisiä kohtaan, jotka ovat erehdyksen vallassa tai jotka eivät tunne uskoa.[37] Tulee siis ottaa huomioon yhtä hyvin velvollisuudet Kristusta, eläväksitekevää Sanaa, kohtaan, jota meidän on julistettava, kuin ihmispersoonan oikeudet sekä sen armon mitta, jonka Jumala Kristuksen kautta antoi ihmiselle, jota hän kutsuu vapaaehtoisesti vastaanottamaan uskon ja tunnustamaan sitä.

15. Voimme siis todeta, että tämän päivän ihminen toivoo voivansa vapaasti harjoittaa uskontoaan niin yksityiselämässään kuin julkisesti; niin ikään todettakoon, että suurin osa perustuslaeista julistaa nykyisin uskonnonvapauden kansalaisyhteisyydeksi ja että se on juhlallisesti tunnustettu myös kansainvälisissä asiakirjoissa.[38]

Mutta on olemassa valtiomahteja, joissa – siitä huolimatta että jumalanpalveluksen vapaus on niiden perustuslaissa tunnustettu – viranomaiset kuitenkin yrittävät kaikin voimin estää kansalaisia harjoittamasta uskontoaan sekä tehdä uskonnollisten yhteisöjen elämän erittäin vaikeaksi ja epävarmaksi.

Pyhä kirkolliskokous tervehtii iloa tuntien edellä esitettyjä oman aikamme hyviä merkkejä, mutta panee surullisena merkille jäljempänä mainitut valitettavat tosiseikat. Se kehottaa katolilaisia ja pyytää samalla hartaasti kaikkia ihmisiä harkitsemaan hyvin huolellisesti, miten tarpeellinen uskonnonvapaus on nimenomaan ihmiskunnan nykyisessä vaiheessa.

Sillä on ilmiselvää, että nykyisin eri kansat tulevat paljon lähemmäksi toisiaan; että kulttuuriltaan ja uskonnoltaan erilaisten ihmisten suhteet tulevat yhä kiinteämmiksi ja että kunkin tietoisuus omasta vastuustaan voimistuu. Jotta rauhanomaiset suhteet ja sopu saadaan aikaan ja jotta ne lujittuvat ihmiskunnassa, on siis tarpeen, että kaikkialla varmistetaan uskonnonvapaus tehokkaan lain takaamana ja että pidetään arvossa niitä ylimpiä velvollisuuksia ja oikeuksia, jotka ihmisellä on uskonnollisen elämänsä vapaaseen harjoittamiseen yhteiskunnassa.

Suokoon Jumala, kaikkien ihmisten Isä, että ihmiskuku, jolle uskonnonvapauden säilyminen yhteiskunnassa on taattu, Kristuksen armosta ja Pyhän Hengen voimalla pääsisi ylevään ja ikuiseen "Jumalan lasten kirkkauden vapauteen" (Room. 8:21).

Tämän julistuksen kokonaisuudessaan ja yksityiskohdissaan ovat kirkolliskokouksen isät hyväksyneet. Ja sen apostolisen vallan nojalla, jonka olemme saanut Kristukselta, me yhdessä kirkolliskokouksen isien kanssa hyväksyimme, vahvistamme ja säädamme niin Pyhässä Hengessä ja määräämme, että Jumalan kunniaksi julistetaan sitä, minkä kirkolliskokous on säätänyt.

Roomassa, pyhän Pietarin istuimen luona,
joulukuun 7. päivänä 1965

Minä Paavali, katolisen Kirkon piispa

(kirkolliskokouksen isien allekirjoitukset)

VIITTEET

- 1 Vrt. Johannes XXIII, kiertokirje *Pacem in terris*, 11.4.1963: AAS 55 (1963), 279, 265; Pius XII, radiopuhe 24.12.1944: AAS 37 (1945), 14.
- 2 Vrt. Johannes XXIII, kiertokirje *Pacem in terris*, 11.4.1963: AAS 55 (1963), 260-261; Pius XII, radiopuhe 24.12.1942: AAS 35 (1943), 19; Pius XI, kiertokirje *Mit brennender Sorge*, 14.3.1937: AAS 29 (1937), 160; Leo XIII, kiertokirje *Libertas praestantissimum*, 20.6.1888: *Acta Leonis XIII*, 8 (1888), 237-238.
- 3 Vrt. Johannes XXIII, kiertokirje *Pacem in terris*, 11.4.1963: AAS 55 (1963), 270; Paavali VI, radiopuhe 22.12.1964: AAS 57 (1965), 181-182.
- 4 Vrt. Johannes XXIII, kiertokirje *Mater et Magistra*, 15.5.1961: AAS 53 (1961), 417; *Pacem in terris*, 11.4.1963: AAS 55 (1963), 273.
- 5 Vrt. Johannes XXIII, kiertokirje *Pacem in terris*, 11.4.1963: AAS 55 (1963), 273-274; Pius XII, radiopuhe 1.6.1941: AAS 33 (1941), 200.
- 6 Vrt. Leo XIII, kiertokirje *Immortale Dei*, 1.11.1885: ASS 18 (1885), 161.
- 7 Vrt. Lactantius, *Divinarum Institutionum*, Lib. V, 19: CSEL 19, 463-464, 465; PL 6, 614 ja 616 (20. luku); Ambrosius, *Epistola ad Valentinianum Imp.*, Ep. 21, PL 16, 1005; Augustinus, *Contra litteras Petiliani*, lib. II, 83. luku: CSEL 52, 112; PL 43, 315; vrt. C. 23, q. 5, c. 33 (ed. Friedberg, col. 939); Augustinus, Ep. 23: PL 33, 98; sama, Ep. 34: PL 33, 132; sama, Ep. 35: PL 33, 135; Gregorius Suuri, *Epistola ad Virgilium et Theodorum Episcopos Massiliae Galliarum*, Registrum Epistolarum, I, 45: MGH, Ep. I, 72; PL 77,510-511 (lib. I, ep. 47); sama, *Epistola ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum*, Registrum Epistolarum III, 52; MGH, Ep. I, 210; PL 77,

- 649 (lib. III, ep. 53); vrt. D. 45, c. 1 (ed. Friedberg, col. 160);
Toledon IV kirkolliskokous, c. 57, Mansi 10, 633; vrt. D. 45,
c. 5 (ed. Friedberg, col. 161-162); Clemens III: X, V, 6, 9 (ed.
Friedberg, col. 774); Innocentius III, Epistola ad Arelatensem
Archiepiscopum, X, III, 42, 3 (ed. Friedberg, col. 646).
- 8 Vrt. CIC, can. 1351; Pius XII, puhe Sacra Romana Rota
-oikeusistuimen virkailijoille 6.10.1946: AAS 38 (1946), 394;
kiertokirje Mystici Corporis, 29.6.1943: AAS (1943), 243.
- 9 Vrt. Ef. 1:5.
- 10 Vrt. Joh. 6:44.
- 11 Vrt. Joh. 13:13.
- 12 Vrt. Matt. 11:29.
- 13 Vrt. Matt. 11:28-30 ja Joh. 6:67-68.
- 14 Vrt. Matt. 9:28-29; Mark. 9:23-24; 6:5-6; Paavali VI, kiertokirje
Ecclesiam suam, 6.8.1964: AAS 56 (1964), 642-643.
- 15 Vrt. Matt. 11:20-24; Room. 12:19-20; 2. Tess. 1:8.
- 16 Vrt. Matt. 13:30, 40-42.
- 17 Vrt. Matt. 4:8-10; Joh. 6:15.
- 18 Vrt. Jes. 42:1-4.
- 19 Vrt. Joh. 18:37.
- 20 Vrt. Matt. 26:51-53; Joh. 18:36.
- 21 Vrt. Joh. 12:32.
- 22 Vrt. 1. Kor. 2:3-5; 1. Tess. 2:3-5.
- 23 Vrt. Room. 14:1-23; 1. Kor. 8:9-13, 10:23-33.
- 24 Vrt. Ef. 6:19-20.
- 25 Vrt. Room. 1:16.
- 26 Vrt. 2. Kor. 10:4; 1. Tess. 5:8-9.
- 27 Vrt. Ef. 6:11-17.
- 28 Vrt. 2. Kor. 10:3-5.
- 29 Vrt. 1. Piet. 2:13-17.
- 30 Vrt. Ap.t. 4:19-20.
- 31 Vrt. Leo XIII, kirje Officio sanctissimo, 22.12.1887: ASS 20
(1887), 269; kirje Ex litteris, 7.4.1887: ASS 19 (1886), 465.
- 32 Vrt. Mark. 16:15; Matt. 28:18-20; Pius XII, kiertokirje Summi
Pontificatus, 20.10.1939: AAS 31 (1939), 445-446.
- 33 Vrt. Pius XI, kirje Firmissiman constantiam, 28.3.1937: AAS 29
(1937), 196.
- 34 Vrt. Pius XII, puhe Ci riesce, 6.12.1953: AAS 45 (1953), 802.
- 35 Vrt. Pius XII, radiopuhe 23.3.1952: AAS 44 (1952), 270-278.
- 36 Vrt. Ap.t. 4:29.
- 37 Vrt. Johannes XXIII, kiertokirje Pacem in terris, 11.4.1963: AAS
55 (1963), 299-300.

- 38 Vrt. Johannes XXIII, kiertokirje *Pacem in terris*, 11.4.1963: AAS 55 (1963), 295-296.